

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 13723

Tarih : 03-09-2021

33656

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıdaki sorularımın **Tarım ve Orman Bakanı İbrahim Yumaklı** tarafından Anayasa'nın 98'inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Serhat EREN
Diyarbakır Milletvekili

Diyarbakır'ın Kulp ilçesinde, Kulp Çayı üzerinde 2009 yılında devreye alınan ve Yıldızlar Grup tarafından işletilen bir hidroelektrik santralinin (HES) ciddi çevresel tahribata yol açtığı iddia edilmektedir. Yerel halkın bildirimine göre, Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında barajdan doğaya bırakılması gereken su şirket tarafından elektrik üretimi amacıyla tutulmuş, bu sebeple Kulp Çayı'ndaki su akışı neredeyse tamamen durma noktasına gelmiştir. Suyun kesilmesiyle birlikte çayın birçok noktasında kurak bir görüntü oluşmuş, su seviyesinin düşmesi nedeniyle toplu balık ölümleri yaşanmıştır. Bölge halkının cep telefonlarıyla kaydettiği görüntülerde balıkların su yetersizliği yüzünden çırpınarak yaşam mücadelesi verdiği görülmekte, yetkililerin sessiz kalması karşısında vatandaşlar hortumlarla çaya su vererek balıkları hayatta tutmaya çalışmaktadır. Yöre halkı ve çevre aktivistleri, "Şirketin ekonomik çıkarları uğruna doğa yok ediliyor... Yetkililer seyirci kalıyor" diyerek kamuoyuna ve basına yaşanan bu ekolojik tahribat karşısında duyarlılık göstermeye çağrı yapmıştır.

Bu olay bölgede ilk defa yaşanan bir durum değildir. Örneğin 2021 yazında da kuraklık ve bilinçsiz tarımsal sulama nedeniyle su seviyesi azalan Kulp Çayı, HES'in faaliyetiyle birlikte tamamen kurumuş ve binlerce balığın ölümü gerçekleşmiştir. Yıllardır devam eden bu sorun karşısında, yerel halkın iddiasına göre yetkililer etkili bir önlem almamış ve yaşanan tahribat her yıl büyüyerek devam etmiştir.

Bilindiği üzere mevzuata göre HES işletmecileri, nehir ekosisteminin devamlılığını sağlamak için dere yatağına "can suyu" adı verilen asgari suyu bırakmakla yükümlüdür. "Su Kullanım Hakkı" yönetmeliğine göre, dereye bırakılacak can suyu miktarı, HES projesine esas alınan son on yıllık ortalama akımın en az yüzde onu olmak zorundadır. Bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi, çevre mevzuatının ve HES'in işletme şartlarının ihlali anlamına gelecektir. Kulp Çayı örneğinde, eğer şirket gerçekten canlı yaşamı için gerekli suyu bırakmadıysa, bu durum hem yasal bir ihlal hem de ekosistem için telafisi zor bir zarar oluşturmaktadır. Nitekim kütleli balık ölümleri ve su ekosisteminin tahribatı, bırakılan can suyu miktarının yetersiz kaldığını veya hiç bırakılmadığını göstermektedir.

Öte yandan, HES işletmecisi Yıldızlar Enerji A.Ş. iddiaları reddeden bir açıklama yapmıştır. Şirket, suyun kâr amaçlı tutulup balık ölümlerine yol açıldığı iddiasının “kesinlikle doğru olmadığını” belirtmiş; yaklaşık 15 yıldır EPDK lisansı ve çevre mevzuatına uygun şekilde dereye düzenli olarak can suyu bıraktığını savunmuştur. Şirketin yazılı açıklamasında, bölgede yaşanan su seviyesindeki düşüşün esas olarak iklim değişikliği ve kuraklıktan kaynaklandığı vurgulanmış; Temmuz ve Ağustos aylarında çeşme suyu ve sulama ihtiyacını gözetmek için elektrik üretiminden feragat edildiği ifade edilmiştir. Ayrıca firma, HES sonrasındaki kesimde Kulp ilçe içme suyu tesisi, şantiyeler ve izinsiz sulama kanallarınca kontrolsüz su çekildiğini, sosyal medyada paylaşılan kuruyan çay ve ölü balık görüntülerinin de bu su çekiminin yapıldığı noktaların aşağısındaki alanlara ait olduğunu iddia etmektedir.

Yerel halkın gözlemleri ile şirketin beyanları arasındaki bu keskin çelişki, konunun derinlemesine araştırılmasını zorunlu kılmaktadır. HES işletmecisinin yasal yükümlülüklerini yerine getirip getirmediği, getirmediyse neden denetlenmediği; eğer şirketin iddia ettiği gibi esas sorun kuraklık ve izinsiz su kullanımıysa, bu durumun neden engellenmediği ve ekosistemin korunması için ne gibi tedbirler alındığı belirsizliğini korumaktadır. Sonuç olarak Kulp Çayı’nda yaşam alanı yok olan balıklar ve zarar gören dere ekosistemi, ilgili kamu otoritelerinin hem şirketi hem de su kullanımını denetleme konusundaki sorumluluklarını yerine getirip getirmediği konusunda soru işaretleri doğurmaktadır.

Bu bağlamda;

1. HES ile DSİ arasında yapılan su kullanım hakkı anlaşmasında dereye bırakılması gereken can suyu miktarı nedir? DSİ bu yükümlülüğün yerine getirilip getirmediğini denetlemiş midir?
2. Kulp Çayı’ndan izinsiz veya kontrolsüz su çekimi yapılmakta mıdır? Bu konuda Bakanlığınızın herhangi bir tespiti veya yaptırımını olmuş mudur?
3. Balık ölümlerine dair Bakanlığınızın yaptığı bir inceleme var mıdır? Ölen türler tespit edilmiş midir ve koruma altında olan türler bulunmakta mıdır?
4. Kurak dönemlerde akarsuların tamamen kurumaması için Bakanlığınız hangi önlemleri almaktadır? HES’lerin üretimi kısarak can suyu artırmaları yönünde bir uygulama söz konusu mudur?
5. Kulp Çayı özelinde, can suyu miktarının yeniden belirlenmesi veya HES’in faaliyet koşullarının revize edilmesi gibi adımlar gündemde midir? Benzer ekolojik tahribatların önlenmesi için hangi yapısal tedbirler planlanmaktadır?
6. Kulp Çayı’nda yaşanan balık ölümlerine dair numune alımı yapılmış mıdır? Balıkların ölüm nedeni bilimsel olarak raporlanmış mıdır?
7. Bölgedeki köylülerin su ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla DSİ’nin acil bir müdahale planı olmuş mudur?
8. DSİ, HES’in su bırakma programını düzenli izlemek için debi ölçüm istasyonları kurmuş mudur? Bu istasyonların verileri kamuoyuna açık mıdır?
9. Türkiye genelinde DSİ ile HES işletmecileri arasında yapılan su kullanım hakkı anlaşmalarında “ekolojik zarar” gerekçesiyle fesih ya da revizyon örneği olmuş mudur?